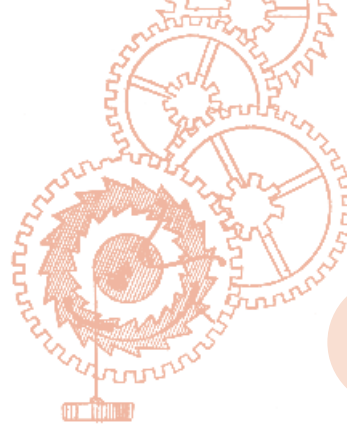

Henrietta Lacks hilezkorra

NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

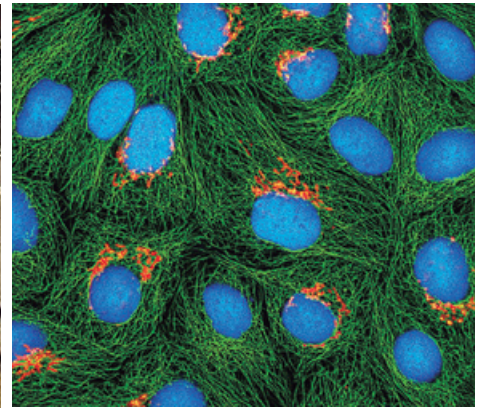
Baltimore (AEB), 1951ko urtarrilaren 29a. Henrietta Lacks Johns Hopkins ospitalera joan zen, paziente beltzak hartzen zituen inguruko ospitale bakarrera. Tabakoan aritutako nekazari txiroari minbizi zerbikala diagnostikatu zioten. Handik zortzi hilabetera, urriaren 4an, hil zen Virginian jaiotako emakumea, bost seme-alabaren ama, tratamendu gogorra jaso ondoren, 31 urte zituela.

Baina tratamenduari ekin baino lehen, biopsia bat egin zioten. Eta George Otto Gey doktoreak kartzinomaren zelula horiek aztertuta zituenean ezaugarri harrigarria zutela ikusi zuen: hilezkorrak ziren. Orduz geroztik, etengabe ugaltu dituzte HeLa zelulak –emakumearen izen-abizenen hasieratik hartutako izena–; zaila da kalkulatzeko zenbat diren, baina adituen arabera 20 eta 50 tona HeLa zelula artean ekoizti dira orain arte. 70.000 ikerketatik gora egin dira eta emaitza bikainak eman dituzte biologia zelularrean, txertoetan, minbiziaren aurkako prozeduretan, ernalketan eta beste hainbat alorretan.

Medikuntzarentzat altxor izugarria dira Henriettaren zelulak, eta milaka patienteren jabeen poltsikoak betetzeko ere balio izan dute. Baina jokabide etikoa zalantzarazgarriak ere azaleratu dituzte. Johns Hopkins ospitaleak garai hartako ohiko prozedura zela adierazi arren, Henrietta Lacksi inork ez zion esan bere zelulak

EZKERREAN HENRIETTA LACKS (1920-1951). ESKUINEAN, HAREN ZELULA HILEZKORRAK.

LACKS SENDIA / TOM DERRINCK

gordeko zituztenik eta, jakina, ez zioten horiek ikertzeko baimenik eskatu. Zelula haiek ekarriko zuten guztia jakin gabe hil zen, eta haren senitartekoei ere ez zieten luzaroan ezer esan.

1973rako HeLa zelulak mundu osoko laborategietan zabalduta zeuden, espaziora ere bidaiatu zuten, eta orduan eman zieten seme-alabei zelula hilezkoarren berri. Henrietta Lacksen ondorengo zelulek ere ezaugarri berberak ote zituzten jakin nahi zuten, laginak behar zituzten, eta soilik horregatik erabaki zuten informazioa familiari ematea. Emaitza positiborik lortu ez eta handik aurrera ez zieten jaramonik egin, hainbat senitarteko informazio gehiago biltzen

edo irabazi ikaragarrien zatitxo bat jasotzen saiatu ziren arren.

2013ko martxoan HeLa zelulen genoma osoa sekuentziatuta, bi proiektu datuok argitaratzeko zorian zeuden. Beti bezala, Lacks familiari ez zioten ezer jakinarazi. Baina, behingoagatik argitalpenak geldiaraztea lortu zuten Henriettaren bilobek. AEBetako Osasun Institutu Nazionalarekin lau hilabetez negoziatu ondoren akordio batera iritsi ziren: ez zuten sosik jasoko, baina, lehenengoz, amonaren zelulei buruzko erabakietan parte hartzeko aukera izango zuten. Ikerketaren emaitzak argitaratzeko baimena eskatu zieten, eta baietz erantzun zuten. ●

Telebistak kirolen kolorea aldatu du

Tenisko pilotak hori-berdexkak dira; teknikoki hori optikoa deritzo kolore horri. Baina luzaroan pilota gehienak txuriak izan ziren. 1972an Nazioarteko Tennis Federazioak kolorea aldatzea erabaki zuen, koloretako telebistetan pilota ez zelako ondo bereizten. Aldaketa, ordea, ez zen berehalakoa izan. Wimbledon txapelketako antolatzaile egoskorrek 14 urte behar

izan zituzten Federazioaren aginduari men egiteko. Gurean esku pilotaren koloreak beranduago aldatu ziren, 90eko hamarkadan, telebista emankizunak ohiko bihurtu zirenean. Pilota beltzak txuritu ez ezik, frontoiaren kolorea aldatzeko ere eskatu zuen telebistak eta sekula telebistan aterako ez diren frontoi asko eta asko ere berdez margotu dituzte orduz geroztik. ●